

Przemówienia publiczne

Kategorie: Wydarzenia

Obok rozplakatowanych na ścianach getta obwieszczeń władz oraz wydawanej okresowo gazety [Geto-Cajtung](#) przemówienia publiczne były formą komunikacji przedstawicieli administracji getta z jego mieszkańcami. Wspomniane trzy media były używane do przekazywania zarządzeń, nakazów, zapowiedzi nadchodzących wydarzeń oraz płaszczyzną do prezentacji prowadzonej przez władze administracji żydowskiej getta polityki, jej założeń oraz celów. Przemówienia były wygłaszane w ważnych dla getta momentach. W ten sposób władza mogła wpływać na nastroje i reakcje społeczności. Ich treść była nośnikiem propagandy oraz wypełnieniem oczekiwań władz niemieckich dążących do zachowania w getcie spokoju i podporządkowania.

Najczęściej przemawiał [Przełożony Starszeństwa Żydów](#), jednak niejednokrotnie jego wystąpienie poprzedzone było wprowadzeniem wygłaszanym przez któregoś z bliskich współpracowników, zależnie od sytuacji. Przemówienia przybierały formę spektaklu z Mordechajem Chaimem Rumkowskim (vide), jako głównym bohaterem. Teatralność była wynikiem celowej strategii Przełożonego Starszeństwa Żydów, kreującego siebie na osobę mającą wpływ na rzeczywistość, znajdującą się blisko „zwykłych” ludzi i ich potrzeb. Charakterystyczny był również język przemówień. Rumkowski zwracał się w nim do mieszkańców jako troskliwy opiekun, z drugiej strony nie szczędząc gróźb i epitetów pod kierunkiem przeciwników. Mowy były bogate w warstwę emocjonalną dominującą nad racjonalną, budowały czarno-białą wizję świata oraz iluzję sprawczości szefa administracji żydowskiej getta.

Publiczne przemówienia kierowane były do różnych grup odbiorców. Gdy odbiorcą był ogół mieszkańców getta, organizowano je na przygotowanej wcześniej przestrzeni tzw. Placu Strażackiego przy ul. Lutomierskiej 13, wyposażonego w specjalny podest z pulpitem, elektrycznym nagłośnieniem oraz umożliwiającą odgródzenie mówcy od słuchaczy szpalerem funkcjonariuszy [Służby Porządkowej](#)

(Ordnungsdienst) lub Straży Ogniowej. Niekiedy Rumkowski wygłaszał swoje mowy w miejscach zaimprovizowanych na ulicy lub dziedzińcu resortu pracy, otoczony tłumem zainteresowanych. Niektóre przemówienia przeznaczone były dla określonej grupy: pracowników administracji, robotników, przedstawicieli grup społecznych np. reprezentacji Żydów z Rzeszy i Protektoratu. Wykorzystywano wówczas pomieszczenia zamknięte – dysponujący odpowiednią sceną [Dom Kultury](#) (Kulturhaus), lokal Kuchni dla Inteligencji lub inną podobną przestrzeń.

Pierwsze publiczne przemówienie, nazywane w [Kronice](#) exposé, Rumkowski wygłosił 1 lutego 1941 r. w lokalu przy ul. Krawieckiej 3. Nastąpiło ono po fali gwałtownych protestów mieszkańców getta przeciwko władzom getta niezadowolonych z polityki socjalnej. Kolejne wystąpienia też odbyły się wokół istotnych wydarzeń w tym najbardziej znane wygłoszone 4 września 1942 r. na Placu Strażackim, w którym Rumkowski przekonywał do decyzji o deportacji osób niezdolnych do pracy w tym dzieci.

Publiczne przemówienia cieszyły się ogromnym zainteresowaniem mieszkańców spragnionych jakichkolwiek informacji na temat rozgrywających się wydarzeń.

Treść przemówień wraz z opisem okoliczności była relacjonowana w Kronice getta oraz w „Geto-cajtung”. Obecni na miejscu urzędnicy, w tym sekretarz Rumkowskiego [Szmul Rozensztajn](#), notowali treść przemówień, by móc następnie przygotować relację. W marcu 1942 r. przygotowano pamiątkową księgę zawierającą wybór 10 przemówień wygłoszonych przez Rumkowskiego w okresie od 1 lutego 1941 r. do 2 marca 1942 r.

Adam Sitarek

Źródła

„Słuchają słów Prezesa...” Księga przemówień Chaima Mordechaja Rumkowskiego, red. Adam Sitarek i Michał Trębacz, Łódź: Archiwum Państwowe w Łodzi, 2011, s. 5-7;

M. Polit, Moja żydowska dusza nie obawia się dnia sądu. Mordechaj Chaim Rumkowski – prawda i zmyślenie, Warszawa, Centrum Badań nad Zagładą Żydów, 2012, s. 59-62;

P. Spodenkiewicz, Chaim Rumkowski jako mówca [w:] Pamięć Shoah. Kulturowe reprezentacje i praktyki upamiętnienia, red. T. Majewski, A. Zeidler-Janiszewska, Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2009, s. 121.

Tagi

administracja żydowska deportacje życie codzienne

Data aktualizacji: 16-03-2026

Data dodania: 30-09-2025